

КОБИЛІНА Н. О. , ЛЮТА Ю. О.
Інститут зрошуваного землеробства
Наддніпрянське, Херсон, 73483, Україна
E-mail: izz.ua@ukr.net

НОВІ ЗРАЗКИ ПОМІДОРУ ЇСТІВНОГО РОЗСАДНИКА СОРТОВИПРОБУВАННЯ

У статті наведені результати вивчення зразків помідору їстівного розсадника основного сортовипробування за 2011–2015 рр. в Інституті зрошуваного землеробства, які використано в селекційному процесі при створенні нових високопродуктивних сортів цієї культури. За загальною урожайністю кращими були лінії Л 396 (75,3 т/га), Л 352 (75,3 т/га), Л 86 (76,5 т/га), Л 394 (77,1 т/га), Л 348 (82,5 т/га), які перевищували стандарти: сорт Наддніпрянський 1 на 10 – 21 % і сорт Лагідний на 19 – 30 %. Ці зразки мали дружність досягання 81 – 87 % і товарність плодів 83 – 93 %. Перспективна лінія Л 348 у 2015 році передана до Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України для проведення експертизи та державної реєстрації прав на сорт під назвою сорт Ювілейний. Загальна урожайність нового сорту помідору їстівного Ювілейний у середньому за 2013 – 2015 рр. становила 80,0 т/га. У 2015 р. до НЦГРУ передали дві лінії помідору їстівного, які мають селекційну цінність і можуть використовуватись як донори цінних господарських ознак при селекції нових сортів цієї культури.

Ключові слова: помідор їстівний, селекційний процес, сорт, урожайність, дружність досягання, товарність.

ВСТУП

Овочі – цінний харчовий і дієтичний продукт харчування. До їх складу входять вуглеводи, білки, жири, клітковина, мінеральні солі, органічні кислоти, необхідні для організму людини. Та найбільша їх цінність – це великий вміст вітамінів. Середньорічна норма споживання овочів на людину 161 кг, з них найбільше споживається помідор їстівний (39 кг). Тому вирощування цієї культури є одним з пріоритетних напрямів в овочівництві. Гостра конкуренція на ринку овочевих культур постійно стимулює пошук нових сортів та гібридів помідора їстівного. Селекція нових сортів почалась близько 200 років в Європі, а через 100 років – у США. Перший гібрид помідора їстівного створений в Болгарії. Селекція також ведеться в Японії, Китаї, Ізраїлі, Росії та ін.[1]. В селекції помідора їстівного для промислової переробки велике значення приділяється вмісту сухої речовини в плодах [2, 3]. Але іноземні сорти і гібриди не завжди адаптовані до умов вирощування в Україні мають нижчі харчові властивості та смакові якості. Наявність сортів і гібридів, придатних для промислового виробництва, високотехнологічних, зі стабільно високою продуктивністю й якістю плодів, комплексною стійкістю до хвороб, пластичністю, адаптивністю до ґрунтово-кліматичних умов півдня є однією з основних складових успішного впровадження інтенсивних технологій вирощування помідору їстівного на півдні України. За рахунок селекції є можливість не тільки підвищити врожайність і якість плодів, а й транспортабельність, тривалість зберігання, придатність до механізованого збирання.

Результати попередніх досліджень свідчать про недостатню кількість сортів і гібридів помідору їстівного вітчизняної селекції, які могли б конкурувати з іноземними аналогами. Тому створення нових його сортів, придатних для механізованого збирання, зі

стабільно високою товарною продуктивністю й якістю плодів, адаптованих до умов півдня України, є актуальним. В Інституті зрошувального землеробства з 1981 р. розпочалась селекційна робота по створенню інтенсивних сортів помідора їстівного і продовжується по теперішній час.

Мета досліджень – створити нові перспективні лінії помідору їстівного за біохімічними та господарсько-цінними ознаками, придатні до механізованого збирання і адаптовані до умов півдня України.

МАТЕРІАЛИ, МЕТОДИ ТА УМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проводили на дослідному полі лабораторії овочівництва Інституту зрошувального землеробства НААН України (ІЗЗ НААН) Дніпровського району Херсонської області.

Ґрунт – темно-каштановий середньосуглинковий слабкосолонцюватий на карбонатному лесі, типовий для зрошуваної зони півдня України. В орному шарі вміст гумусу - 2,2 %, загального азоту – 0,17 %, рухомого фосфору й обмінного калію – відповідно 30 - 300 мг/кг ґрунту.

У метровому шарі ґрунту найменша вологоємність (НВ) – 21,3 %, вологість в'янення (ВВ) – 9,5 % від маси сухого ґрунту, щільність будови – 1,41 т/м³. рН водної витяжки орного шару ґрунту дорівнює 7,2. Підґрунтові води залягають на глибині 18 – 20 м і практично не впливають на водно-повітряний режим зони активного водообміну.

Отже, водно-фізичні та фізико-хімічні властивості ґрунту дослідного поля є типовими для темно-каштанових середньосуглинкових ґрунтів південного степу України.

Погодні умови за період 2011–2015 рр. були різноманітними. Відносно сприятливими для формування врожаю томата слід вважати умови 2011, 2014 та 2015 рр., але і в ці роки спостерігались тривалі періоди без дощу та значна кількість днів (до 12) з посухою, що негативно вплинуло на зав'язування плодів. У 2012 та 2013 роках перша половина вегетації відрізнялась дуже жорсткими умовами. Так у 2012 та 2013 рр. сума температур вище 15° С на період зав'язування плодів складала відповідно 467,5 та 432°С, при нормі 223,6°С, що вказує на аномальні температурні умови. За період вегетації рослин у ці роки спостерігалось відповідно 22 й 21 день з посухою та 34 і 19 днів з температурою вище 30 °С. За критерієм Іванова коефіцієнт зволоження за першій період вегетації склав 0,16 та 0,21 відповідно у 2012 та 2013 рр., що відповідає умовам пустелі. Тому вирощування помідору було можливим лише за наявності зрошення, що дещо зменшило негативний вплив природних факторів і дало можливість провести дослідження в повному обсязі.

Основний метод селекційної роботи – гібридизація з наступним індивідуальним добором.

Закладання селекційних розсадників, гібридизацію, обліки, спостереження, оцінку основних господарсько-цінних ознак проводили відповідно до загальноприйнятих методичних рекомендацій [4–8]. Морфо-біологічний опис рослин здійснювали по класифікатору СЕВ [9] та керівництвом по апробації [10]. Сортовипробування найбільш перспективних зразків і ліній проводили згідно методики Держсортвипробування [11].

Стандартами служили районовані сорти Наддніпрянський 1, Лагідний, які розміщувалися через кожні 10 зразків.

Повторність випробування – 4 -и разова.

Агротехніка в дослідях – загальноприйнята для зони.

Протягом вегетаційного періоду проводили фенологічні спостереження по фазах розвитку рослин: початок і масові сходи; початок і масове цвітіння; початок плодоутворення; початок і масове досягання плодів.

Здійснювали виміри та обліки висоти рослин (см); кількості бокових пагонів (шт.); плодів на рослині (шт.) і розподіл їх по фракціях; висоти і діаметра плода (см); товщини перикарпію (см); кількості камер у плодах (шт.).

Визначали: загальну урожайність (т/га), товарність (%), дружність достигання (%) і масу плода (г). Біохімічний аналіз плодів: вміст сухої розчинної речовини (%), цукрів (%), аскорбінової кислоти (мг/100 г), кислотність (%), рН соку проведено в лабораторії масових аналізів ІЗЗ НААН, свідоцтво з атестації № РЧ – 0092/2009, № РЧ – 096/2015.

Суттєвість отриманих результатів оцінювали математично-статистичним методом за методикою Ушкаренка В. О., Вожегової В. А., Голобородька С. П., Коковіхіна С. В. [12].

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ.

У розсаднику за період з 2011 – 2015 рр. було вивчено 79 зразків помідору їстівного, які за тими, чи іншими ознаками виділились у попередніх селекційних розсадниках. За загальною врожайністю кращими були лінії Л 348 (82,5 т/га) (рис.1), Л 394 (77,1 т/га) (рис.2), Л (75,3 т/га) (рис.3), Л 352 (75,3 т/га) (рис.4), Л 86 (76,5 т/га), які на 10 – 21 % перевищували сорт Наддніпрянський 1 (стандарт) і на 19 – 30 % сорт Лагідний (стандарт). Ці зразки мали дружність достигання 81 – 87 % і товарність плодів 83 – 93 % (табл.1, рис.1 - 4).

Фенологічні спостереження показали, що вегетаційний період досліджуваних зразків був у межах 105 – 110 днів.

Рис.1 Л 348

Рис.2. Л 394

Рис.3. Л 396

Рис.4. Л 352

Аналіз біохімічних показників якості плодів показав, що кращими виявилися лінії: Л 377 (5,75 % розчинної сухої речовини, 3,34 % цукрів, 22,48 мг/100 г аскорбінової

кислоти), Л 422 (5,81 % розчинної сухої речовини, 3,54 % цукрів, 22,83 мг/100 г аскорбінової кислоти), Л 348 (5,9 % розчинної сухої речовини, 3,56 % цукрів, 22,77 мг/100 г аскорбінової кислоти); Л 328 (5,76 % розчинної сухої речовини, 3,41 % цукрів, 22,85 мг/100 г аскорбінової кислоти); Л 396 (5,84 % розчинної сухої речовини, 3,44 % цукрів, 21,65 мг/100 г аскорбінової кислоти); Л 394 (5,87 % розчинної сухої речовини, 3,36% цукру, 21,36 мг/100 г аскорбінової кислоти); Л 352 (6,00 % розчинної сухої речовини, 3,56 % цукрів, 22,02 мг/100 г аскорбінової кислоти), Л 86 (5,84 % розчинної сухої речовини, 3,50 % цукрів, 22,46 мг/100 г аскорбінової кислоти); Л 441 (6,03 % розчинної сухої речовини, 3,62 % цукрів, 21,98 мг/100 г аскорбінової кислоти); проти 5,65 % розчинної сухої речовини, 3,43 % цукрів і 21,79 мг/100 г аскорбінової кислоти у сорту-стандарту Наддніпрянський 1 і 5,27 % розчинної сухої речовини, 3,12 % цукрів і 19,42 мг/100 г аскорбінової кислоти в сорту-стандарту Лагідний.

Таблиця 1. Характеристика кращих зразків помідору розсадника сортовипробування за комплексом господарсько-цінних ознак, 2011 – 2015 рр.

Зразок	Родовід	Вегетаційний період, дні	Загальна урожайність, т/га	Дружність достигання, %	Товарність, %	Маса плоду, г	Вміст у плодах			
							розчинної сухої речовини, %	цукрів, %	аскорбінової кислоти, мг/100 г	кислотність, %
Л 344	(Титан / Щит) // Rio Fuego	109	72,8	84	84	65	5,72	3,30	21,35	0,49
Л 374	СХ-4 / Антей //Л 885	105	72,0	85	82	63	6,00	3,61	21,91	0,50
Л 389	Пето 86 / Новичок	109	74,3	85	81	74	5,66	3,29	21,19	0,48
Л 502	Rio Grande / Наддніпрянський 1	109	73,1	81	86	78	5,83	3,30	21,75	0,47
Л 359	Лагідний / Л 54	107	67,8	83	80	67	5,19	3,07	21,27	0,46
Л 377	Пето 86 / Л 54	109	71,4	79	81	65	5,75	3,34	22,48	0,48
Л 422	Наддніпрянський 1 / Rio Fuego	108	74,3	83	86	74	5,81	3,54	22,83	0,45
Л 590	Ерлістон х Л 1754	105	72,0	81	81	74	5,57	3,50	22,80	0,47
Л 348	Rio Fuego / Наддніпрянський 1	106	82,5	85	97	110	5,90	3,56	22,77	0,48
Л 328	Венета / СХ-2	106	72,0	83	86	72	5,76	3,41	22,85	0,45
Л 396	Rio Fuego / СХ-3	109	75,3	83	86	74	5,84	3,44	21,65	0,47
Л 394	(Венета х СХ-2) / Rio Fuego	110	77,1	81	86	81	5,87	3,36	21,36	0,49
Л 352	(ИС-134 х Перц.) / Рома	107	75,3	84	83	62	6,00	3,56	22,02	0,48
Л 86	СХ-4 / Антей	109	76,5	87	93	67	5,84	3,50	22,46	0,47
Л 441	Геркулес / Мить	110	74,9	82	98	113	6,03	3,62	21,98	0,49
Наддніпр янський 1 (ст.)		108	68,2	86	90	63	5,65	3,43	21,79	0,47
Лагідний (ст.)		105	63,5	84	85	59	5,27	3,12	19,42	0,52
НІР ₀₅			5,8							

Відібрані зразки розсадника основного сортовипробування проявили високу відносну стійкість до альтернаріозу, фітофторозу, стовбуру.

Перспективна лінія Л 348 у 2015 році передана до Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України для проведення експертизи й державної реєстрації прав на сорт під назвою сорт Ювілейний.

Сорт **Ювілейний** створено методом гібридизації сортів Rio Fuego / Наддніпрянський 1 із наступним індивідуальним добором.

Сорт середньоранній, вегетаційний період від масових сходів до початку дозрівання складає 106 днів. Рослина за типом розвитку – детермінантна, висотою 65 – 70 см. Листок середній за розміром, двічі перистий, помірного зеленого забарвлення з помірною глянуватістю й пухирчатістю. Суцвіття просте (переважно нерозгалужене). Фасціація першої квітки суцвіття – відсутня. Квітконіжка без відокремлюючого шару. Плоди оберненояйцеподібної форми (індекс плоду – 1,3), камер 2 – 3, розташування правильне; за досягання – червоні, без зеленого плеча, масою 100 – 120 г. Лежкість і транспортабельність плодів добрі. Вміст у плодах розчинної сухої речовини 5,9 – 6,0 %, цукрів 3,3 – 3,6 %, аскорбінової кислоти 22,8 мг/100 г, кислотність 0,48 %, рН соку 4,15.

Рис.5. Сорт помідору їстівного Ювілейний

Загальна урожайність 78 – 82 т/га при товарності плодів 90 – 94 %.

Сорт інтенсивного типу, чутливий до високого рівня агротехніки, зрошення. Відносно стійкий до основних грибкових та вірусних хвороб.

Універсального призначення. Рекомендується для вирощування у відкритому ґрунті степу та лісостепу України.

До Національного центру генетичних ресурсів рослин України в 2015 році передали дві лінії помідору їстівного: Прелюдія (UL0200807) з урожайністю 65 – 72 т/га, що відзначається поєднанням крупноплідності з високою щільністю й смаковими якостями плодів (Свідоцтво №1444) й Комета (UL0200541) із урожайністю 68 – 75 т/га, що відзначається дружним зав'язуванням плодів, високою міцністю шкірки й високою транспортабельністю (Свідоцтво №1445).

Прелюдія – лінія, створена методом гібридизації сортів Персей / Джина з наступним індивідуальним добором. Вегетаційний період 110 днів (середньорання). Кущ детермінантний, компактний; плід плоско-округлий, м'ясистий, щільний, масою 215 г. Вміст в плодах сухої речовини 5,6 – 5,8 %, цукрів – 3,4 – 3,9 %, аскорбінової кислоти 22,5 – 23,2 мг/100 г. Смакові якості свіжих плодів високі. Стійка до альтернаріозу, фітофторозу, стовбуру. Жаростійкість 76,4 %. Урожайність протягом 2013-2015 рр склала 68 т/га.

Рис.6. Селекційний зразок помідору їстівного Прелюдія

Комета – лінія створена методом гібридизації сортів ИС-134 / Перцевидний // Рома з наступним індивідуальним добором. Вегетаційний період 108 днів (середньорання). Рослина детермінантна; плід – видовжено-циліндричної форми з загостреним кінцем, червоного кольору, з високою міцністю шкірки плоду на проколювання (215 г/мм²), масою 73 г, із вмістом сухої речовини 5,7 – 5,9 %, цукрів 3,4 – 3,6 %, аскорбінової кислоти 21,8 – 22,0 мг/100 г із коліном, що легко відокремлюється.

Рис.7. Селекційний зразок помідору їстівного Комета

Смакові якості свіжих плодів високі. Стійка до альтернаріозу, фітофторозу, стовбуру. Жаростійкість 75,6 %. Урожайність протягом 2011 – 2015 рр. склала 75,3 т/га.

ВИСНОВКИ

Створені та адаптовані до умов вирощування нові високопродуктивні лінії помідору їстівного: Л 348 (82,5 т/га), Л 394 (77,1 т/га), Л 352 (75,3 т/га), Л 86 (76,5 т/га) та ін. з урожайністю 67,8 – 82,5 т/га, дружністю досягання 79 – 87 % і товарністю плодів 80 – 98 %.

За показниками якості кращими виявилися лінії: Л 377, Л 422, Л 348; Л 328; Л 396; Л 394; Л 352, Л 86; Л 441. Вони вигідно відрізняються від стандартів вмістом сухої речовини, цукрів, аскорбінової кислоти та відповідають вимогам до сучасних інноваційних селекційних розробок в овочівництві.

За господарсько-цінними ознаками нові лінії помідору їстівного мають високий потенціал урожайності та адаптовані до умов південного степу України, що дає можливість використовувати їх в селекційній роботі зі створення нових сортів цієї культури, що не поступаються світовим аналогам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Данаилов Ж. Достижения и перспективы селекции томатов в Болгарии. Селекция и семеноводство. 2009. №6. С. 28–33.
2. Авдеев Ю. А., Иванова Л. И., Авдеев А. Ю. Сорта томата для транспортировки и консервной переработки. Теоретические и прикладные исследования по овощным культурам: монография. Всероссийский научно-исследовательский институт орошаемого овощеводства и бахчеводства, Астраханский государственный университет, Департамент сельского хозяйства администрации Астраханской области, Научно-производственное предприятие «Агровнедрение». Астрахань, 2004. С. 253–255.
3. Зурабян В. Е., Мартыросян Г. С., Казарин А. К. Применение межсортовой гибридизации в селекции томата. Современные тенденции развития аграрного комплекса. 2016. С. 878–880.
4. Методика польових і лабораторних досліджень на зрошуваних землях / за ред. Р. А. Вожегової. Херсон: Гринь Д. С., 2014. С. 154–158, 202–211.
5. Методические указания по изучению и поддержанию мировой коллекции овощных пасленовых культур (томаты, перец, баклажаны). Л.: ВИР, 1977. 36 с.
6. Методические указания по селекции сортов и гетерозисных гибридов овощных культур. Л.: ВИР, 1974. 214 с.
7. Кравченко В. А., Приліпка О. П., Методика і техніка селекційної роботи з томатом. К: Аграрна наука, 2001. 84 с.
8. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / за ред. Г. Л. Бондаренка, К. І. Яковенка. Харків: Основа, 2001. 369 с.
9. Широкий унифицированный классификатор СЭВ и международный классификатор СЭВ рода *Lycopersicon esculentum* L. Л.: НТС СЭВ, ВИР ИС и АРР(ПНР), 1988. 33 с.
10. Руководство по апробации овощных культур и кормовых корнеплодов. М.: Колос, 1982. С. 10–17.
11. Методика проведення експертизи сортів на відмінність, однорідність та стабільність (ВОС). Охорона прав на сорти рослин, 2004, № 1, Ч.2. 252 с.
12. Ушкаренко В. О., Вожегова В. А., Голобородько С. П., Коковіхін С. В. Статистичний аналіз результатів польових дослідів у землеробстві. Херсон: Айлант, 2013. 378 с.

REFERENCES

1. Danailov, Zh. Achievements and prospects of tomato breeding in Bulgaria. Seleksiya i Semenovodstvo. 2009; 6: 28-33.
2. Avdeev YuA, Ivanova LY, Avdeev AYu. Varieties of tomato for transportation and canning. In: Teoreticheskie i prikladnye issledovaniia po ovoshchnym kulturam: monography. Vserosiiskii nauchno-issledovatel'skii instytut oroshaemogo ovoshchevodstva i bakhchevodstva; Astrakhanskii gosudarstvennyi universitet, Departament selskogo khoziaistva administratsii Astrakhanskoi oblasti, Nauchno-proizvodstvennoe predpriatie «Agrovnedrenie». Astrakhan, 2004.
3. Zurabian VE, Martyrosian HS, Kazarin AK. Application of intervariety hybridization in tomato breeding. In: Sovremennye tendentsii razvitiia agrarnogo kompleksa. 2016. p. 878-80.
4. Methods of field and laboratory investigations on irrigated lands. Ed. by Vozhehova RA. Kherson: Hrin DS; 2014. p. 154-58, 202-11.
5. Methodical guidelines for studying and maintaining the world collection of vegetable solanaceous crops (tomato, pepper, eggplant). L.: VYR; 1977. 36 с.
6. Methodical guidelines for breeding of varieties and heterosis hybrids of vegetable crops. L.: VYR; 1974. 214 p.
7. Kravchenko VA, Prylipka OP. Methods and techniques of tomato breeding. Kyiv: Ahrarna Nauka. 2001. 84 с.

8. Methods of experimentation in vegetable and melon growing. Ed. by Bondarenko H. L., Yakovenko, K. I. Kharkiv: Osnova. (2001). 369 p.
9. CMEA's expanded harmonized classifier and CMEA's international classifier for the genus *Lycopersicon esculentum* L.]. L.: NTS SÉV, VYR YS i ARR(PNR). 1988. 33 p.
10. Guidelines for approbation of vegetable crops and fodder root crops. M.: Kolos; 1982. p. 10-17.
11. Methods of expert evaluation of varieties for distinctness, homogeneity and stability (DHS). Protection of rights to plant varieties. 2004;. 1 (2). 252 p.
12. Ushkarenko VO, Vozhehov RA, Holoborodk SP, Kokovikhi SV. Statistical analysis of data of agricultural field experiments. Kherson: Ailant; 2013. 378 p.

Кобылина Н. А. , Лютая Ю. А.
Институт орошаемого земледелия НААН,
Надднепрянское, Херсон, 73483, Украина
E-mail: izz.ua@ukr.net

НОВЫЕ ОБРАЗЦЫ ПОМИДОРА СЪЕДОБНОГО ПИТОМНИКА СОРТОИСПЫТАНИЯ

Цель. Оценить селекционные образцы помидора съедобного по основным хозяйственно-ценным признакам, выделить наиболее ценные для дальнейшей селекционной работы.

Результаты и обсуждение. В статье приведены результаты изучения образцов помидора съедобного питомника основного сортоиспытания за 2011 – 2015 гг. в Институте орошаемого земледелия, которые использованы в селекционном процессе при создании новых высокопродуктивных сортов помидора съедобного. По общей урожайности лучшими были линии Л 348 (82,5 т/га) (рис.1), Л 394 (77,1 т/га) (рис.2), Л 396 (75,3 т/га) (рис.3), Л 352 (75,3 т/га) (рис.4), Л 86 (76,5 т/га), превысившие на 10 – 21 % сорт Надднепрянский 1 (стандарт) и на 19 – 30 % сорт Лагидный (стандарт). Дружность созревания у них 81 – 87 %, товарность плодов 83 – 93 %. Представлена характеристика нового интенсивного сорта Юбилейный и перспективных линий Прелюдия и Комета.

Выводы. Созданные в Институте орошаемого земледелия перспективные линии помидора съедобного, имеют высокий потенциал продуктивности и адаптированы к условиям южной степи Украины, что дает возможность использовать их в селекционной работе для создания новых сортов этой культуры, которые не уступают световым аналогам.

Ключевые слова: помидор съедобный, селекционный процесс, сорт, урожайность, дружность созревания, товарность

Kobylyina N. O., Liuta Yu. O.
Institute of Irrigated Agriculture of NAAS
Naddnyprianske, Kherson, 73483, Ukraine
E-mail: izz.ua@ukr.net

THE NEW COMMON TOMATO ACCESSIONS OF THE STRAIN TEST NURSERY

Goal. To evaluate breeding accessions of common tomato for major economically valuable traits, to select the most valuable ones for further breeding.

Results and discussion. The article presents the results of studying common tomato accessions in the main variety trial nursery at the Institute of Irrigated Agriculture in 2011 – 2015, which were used in breeding to create new high-yielding common tomato varieties. Lines L 348

(82.5 t/ha), L 394 (77.1 t/ha), L 396 (75.3 t/ha), L 352 (75.3 t/ha), L 86 (76.5 t/ha) were the best in terms of the total yield, which exceeded those of varieties Naddniprianskyi 1 and Lahidnyi (standards) by 10 – 21 % and 19 – 30 %, respectively. The evenness of ripening in these accessions was 81 – 87 %; the fruit marketability - 83 – 93 %. New intensive variety Yuvileinyi and promising lines Preliudiia and Kometa were characterized.

Conclusions. Promising common tomato lines created at the Institute of Irrigated Agriculture have a high potential performance and are adapted to the southern steppe of Ukraine, which allows using them in breeding to create new varieties of this crop, which would not be inferior to the world analogues.

Key words: *common tomato, breeding, variety, yield, evenness of ripening, marketability.*

УДК: 634.836.5 (477)

СКРИПНИК В. В., КОВАЛЬОВА І. А., ГЕРУС Л. В.

ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. С. Таїрова»

вул. 40-річчя Перемоги, 27, Таїрове, Одеська обл., 65496, Україна

E-mail: iviv_nnc@ukr.net

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ БЕЗНАСІННЕВОГО СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ ВІНОГРАДУ УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ

У статті розглядається можливість створення українських високоадаптивних та високопродуктивних генотипів безнасінневого винограду на основі кращих інтродукованих сортів, різноманітних за географічним та генетичним походженням. Наведено дані рівня прояву таких важливих ознак, як морозо- та зимостійкість, посухостійкість, урожайність, розмір грона, ягоди та частка товарних грон на кущі. Відібрані генотипи, які в умовах північного Причорномор'я проявили вищезазначені ознаки не нижче заданого рівня: урожайність не нижче 12 т/га, товарність не нижче 70 %, середня маса грона не менше 350 г та ін. Аналіз отриманих даних дозволив зробити висновки про перспективність в умовах вегетаційних періодів 2016 та 2017 років сортів Кишмиш таїровський, Einset seedless, Jupiter, Marquis, Attika, Мечта, Rusalka 3. Дослідження буде продовжено для визначення прояву показників у різних за комплексом умов вегетаційних періодах та підтвердження стабільності їх рівня по роках. За попередніми даними визначено перспективність використання названих сортів у селекційному процесі як батьківських компонентів майбутніх безнасінневих високоадаптивних та високопродуктивних сортів української селекції.

Ключові слова: *виноград, сорт, генотип, безнасінність, адаптивність, стрес-фактор, продуктивність*

ВСТУП

Сучасне селекційне й природне генетичне різноманіття по відношенню до стрес-факторів дозволяє розробити успішні стратегії добору, створення й розмноження найбільш пристосованих до конкретних умов культивування сортів винограду. Основні критерії, за якими здійснюється підбір сортів, перспективних форм та клонів – генетично обумовлені показники стійкості до абіотичних і біотичних факторів навколишнього середовища, стабільна продуктивність, висока якість продукції, традиції регіону й ін. Сорти з оптимальним набором біологічних та господарсько-цінних властивостей є наразі важливим засобом інтенсивного виробництва і страховим фондом господарства [1].

© Скрипник В. В., Ковальова І. А., Герус Л. В.